

JAN KOCHANOWSKI

Pieśń XVIII
(Ucieszna lutni,
w której słodkie
strony)

JAN KOCHANOWSKI
PIEŚNI, KSIĘGI WTÓRE

*Pieśń XVIII*¹²

Ucieszna³ lutni, w której słodkie strony⁴
Bijąc, Amfijon⁵ kamień rozproszony
Zwabił na kupę, a z chętniej opoki
Wstał mur szeroki.

¹Ks. 2, Pieśń XVIII — pieśń jest parafrazą ody Horacego (Carmina III 11) noszącej tytuł *Ad Mercurium (Do Merkuriusza)*. [przypis redakcyjny]

²W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Pieśniach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

³*ucieszny* (daw.) — przynoszący radość. [przypis redakcyjny]

⁴*strony* (daw.) — struny. [przypis redakcyjny]

⁵Amfijon — Amfion: w mit. gr. muzyk, który potrafił za pomocą dźwięku liry przenosić kamienie używane do budowania murów Teb, w których panował; zob. też Ks. 1, *Pieśń XXI*. [przypis redakcyjny]

Niemowna⁶ przedtym ani ulubiona,
Dziś na wszytek świat wielce zalecona⁷,
Zaśpiewaj, co by trudnej⁸ Bogumiły
Uszy lubiły.

Która jakoby źrzóbek⁹ niełapany
Ani pasterzką ręką ugłaskany
Ucieka w pole, a pędem człowieka
Mija z daleka.

Ty umiesz tygry, umiesz lasy wodzić
I bieg pochopnym¹⁰ strumieniom zagrozić;
Tobie ustąpił stróż nieokrócony¹¹
Piekielnej brony¹²,

Cerber¹³, chocia mu wściekły łeb nakrywa
Sto srogich węzów, a para smrodliwa

⁶*niemowny* (daw.) — niemy. [przypis redakcyjny]

⁷*zalecony* (daw.) — sławny. [przypis redakcyjny]

⁸*trudny* — tu: nieprzystępny. [przypis redakcyjny]

⁹*źrzóbek* — źrebak (obecnie gwarowe: źróbek). [przypis redakcyjny]

¹⁰*pochopny* (daw.) — prędkie, wartki. [przypis redakcyjny]

¹¹*nieokrócony* (starop.) — nie dający się zjednać. [przypis redakcyjny]

¹²*brona* (daw.) — brama; zob. też: Ks. 2, *Pieśń XIII*, w. 43. [przypis redakcyjny]

¹³*Tobie ustąpił stróż (...) / Piekielnej brony, / Cerber* — aluzja do historii Orfeusza, który wybrał się do Hadesu śladem swej zmarłej żony Eurydyki; zob. też objaśnienia do *Pieśni XXI*, Ks. 1. [przypis redakcyjny]

I sprosna piana ciecze miedzy zęby
Z trojakej¹⁴ gęby.

Biedny Iksyjon, Tytyjus¹⁵ zmiękczoney¹⁶,
Rozśmiał sie nie chcąc; i dzban osuszony
Stał chwilę, za czym¹⁷ cieszył twój rym drogi
Dziewki niebogi¹⁸.

Niech Bogumiła srogość jadowitą
Złych panien słyszy i wody niesytą
Banię bezdenną, i pomstę nieskorą,
Którą źli biorą

Na drugim świecie. Bo co, prze żywego
Boga, już mogły uczynić gorszego?

¹⁴*trojaki* — potrójny. [przypis redakcyjny]

¹⁵Iksyjon, Tytyjus — Iksjon za znieważenie Junony został wtrącony do Tartaru, gdzie cierpi męki przywiązany do koła ognistego; Totyos, mityczny olbrzym, prześladowca Latony, pokonany przez jej dzieci, Apollina i Dianę odbywa okrutną karę w Hadesie: dwa sępy wyzerają mu wątrobę, która wciąż odrasta. [przypis redakcyjny]

¹⁶*zmiękczoney* — czujący ulgę, rozbrojony. [przypis redakcyjny]

¹⁷*za czym* — następnie. [przypis redakcyjny]

¹⁸*dzban* — w którym nosiły wodę Danaidy (Dziewki niebogi) skazane za zabicie mężów (zob. w. 31–32) na wieczne napełnianie beczki bez dna (czyli bani bezdennej z w. 27); w mit. gr. Danaidy czerpały wodę za pomocą sit. [przypis redakcyjny]

Pomordowały, jędze niecnotliwe,
Mężę właściwe¹⁹.

Jedna z nich, wierna łożu małżeńskiemu²⁰,
Przeciwko ojcu krzywoprzysiężnemu
Zacnie skłamała: panna czci²¹ bez końca
Pod kręgiem słońca.

Która: «Wstań — rzekła — wstań, mężu, by
wieczny
Sen²² na cię nie padł, skądś ty bezpieczny²³;
Schroń się przed ojcem i przed bezecnymi
Siostrami złemi,

Które jak lwice z głodu nieznośnego
Wpadwszy na stado, każda morzy²⁴ swego;
Ja, litościwsza, ani cię chcę tykać,
Ani zamykać.

¹⁹właściwy — tu: własny. [przypis redakcyjny]

²⁰Jedna (...) wierna łożu małżeńskiemu — tylko jedna z Danaid, Hypermnestra, oszczędziła męża, Lynkeusa. [przypis redakcyjny]

²¹panna czci — panna posiadająca cześć. [przypis redakcyjny]

²²wieczny sen — śmierć. [przypis redakcyjny]

²³skądś ty bezpieczny — stąd, skąd nie spodziewasz się niebezpieczeństwa. [przypis redakcyjny]

²⁴morzyć — mordować. [przypis redakcyjny]

Mnie niechaj ojciec trzyma w pęcie srogim,
Żem lutość miała nad mężem ubogim;
Mnie niechaj zaśle²⁵ w pogańskie narody
Przez morskie wody.

Idź, gdzie cię nogi i wiatry powiodą,
Za tą życzliwej ćmy²⁶ nocnej pogodą²⁷;
Idź zdrów, a skargę na mogiłę smętną
Włóż więc pamiętną²⁸».

²⁵zaśle — wyśle. [przypis redakcyjny]

²⁶ćma (daw.) — ciemność. [przypis redakcyjny]

²⁷pogoda — tu: odpowiednia pora. [przypis redakcyjny]

²⁸Włóż (...) pamiętną — umieść na dowód pamięci. [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-wtore-piesn-xviii>

Tekst opracowany na podstawie: Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Okładka na podstawie: Beauty berry / Callicarpa japonica / 木犀草(木犀草科木犀草属), TANAKA Juuyoh (\u7530\u4e2d\u5341\u6d0b)@Flickr, CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

JAN KOCHANOWSKI *Pieśń XVIII (Ucieszna lutni, w której słodkie strony)* 7
Przeznacz darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.